

Mutatószámok, arányok és trendek az agrár-felsőoktatásban

MEZŐSZENTGYÖRGYI DÁVID – KOVÁTS GERGELY

Kulcsszavak: képzés, agrárokztatás, felsőoktatás, mezőgazdaság, duális képzés.

JEL-kód: Q10, Q18, Q19.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A Gazdálkodás hasábjain 2017-ben indult vitasorozat az agrár-felsőoktatásról. Számos szerző szólott hozzá a témakörhöz. Mostani írásunkban arra vállalkoztunk, hogy bemutassuk a 2010 óta látható folyamatokat a felvételi számok tükrében. Ahol lehetőség volt rá, ott idősoros elemzéseket végeztünk és trendeket állítottunk fel. Áttekintettük a felsőfokú agrárképzés főbb mutatószámait a 2010–2017-es időszakban a felvi.hu adatbázisára támaszkodva. Vizsgáltuk az ágazat súlyát a többi képzéshez képest az első helyen jelentkezők és a felvettek száma alapján. Továbbá megnéztük, hogy mennyi képzés érhető el és hány intézmény vesz részt azok oktatásában.

Eredményeink alapján megállapítható, hogy az agrárképzés súlya a teljes felsőfokú képzési palettán belül alig több mint 5, ami jelentős elmaradás a stratégiai anyagokban megfogalmazott 10-hoz képest. Az első helyen jelentkezők száma 6500 alá süllyedt, míg a felvettek száma tartósan 5000 fő alatt marad amellet, hogy a képzési struktúra elaprózott. Szükséges a képzési szerkezet és intézményi struktúra koncentrálása, melyhez az általunk közölt táblázatok segítségül szolgálhatnak. Megállapítható, hogy a korábban is hagyományokkal rendelkező képzési helyek őrzik előnyüket a szakindítások és a hallgatói létszámok tekintetében is.

Olyan képzések kellenek, melyek célja magas szintű kompetenciákkal és gyakorlati tudással rendelkező agrárszakemberek kibocsátása (mesterszakokon elengedhetetlen), akik az alap szakmai tudás mellett ismerik és értik a vállalatvezetési folyamatokat, valamint az ezekhez kapcsolódó közgazdasági, pénzügyi, támogatási, szakpolitikai és humánpolitikai aktuális feladatmegoldó módszereket és tudáselemeket, továbbá az ezt segítő vagy szabályozó (digitális) rendszereket hazai és nemzetközi szinten is.

BEVEZETÉS ÉS MÓDSZERTAN

Döntő fontosságú kérdés Magyarország versenyképessége szempontjából, hogy tud-e megélni és továbbtanulási lehetőséget biztosítani a vidéken élők számára. Mindig fontos szerepe volt az agráriumnak hazánk történelmében, viszont napjainkban az ebben az ágazatban foglalkoztatottak korösszetétele és képzettségi szintje

is elmarad az elvárt szinttől. Az agrár- és élelmiszeripari vállalkozások versenyképességének biztosítása érdekében elengedhetetlen a magas szintű, korszerű tudással rendelkező szakemberek foglalkoztatása és képzése. Ennek egyik első lépése, hogy az agrár-felsőoktatás ismét vonzó legyen a fiatalok körében.

Már 2015-ben elkészült *Fokozatváltás a felsőoktatásban* címmel az új felsőoktatási

koncepció. A következő 15 évre vonatkozó iránymutatás kijelöli azokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a teljesítményelvű hazai felsőoktatás kialakítása érdekében szükségesek. A felsőoktatás átalakításának célja, hogy a globális változásokkal és a kormány által megfogalmazott hosszú távú célokkal összhangban álló, a társadalmi és gazdasági kihívásokra egyaránt válaszolni képes, tervezettebb és szervezettebb felsőoktatási rendszer jöjjön létre a következő évtizedben.

A koncepció öt fő irányvonalat jelöl ki: együttműködés és versenyhelyzet kialakítása a felsőoktatási intézményrendszeren belül és kifelé; munkaerőpiaci elvárásokhoz igazodó képzési struktúra kialakítása; akadémiai értékeket megjelenítő, tudományos kiválóságon alapuló világszínvonalú felsőoktatás megteremtése; a magyar gazdaság innovációs képességét biztosító egyetemi kutatás-fejlesztés és innovációs háttér kialakítása, továbbá a célkitűzésekhez igazodó és azt követő intézményrendszer létrehozása (*Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia, 2016*).

Nyolc nemzetgazdasági és társadalmi szempontból kiemelt területet nevez meg a Kormány által 2016. december 16-án elfogadott *Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia 2016* című dokumentum. Ezek egyike az agrárképzési terület, melyhez kapcsolódóan az alábbi célkitűzéseket fogalmazza meg az anyag.:

- Az agráriumhoz köthető megélhetési formák presztízsének emelése és középhosszú távon az összes jelentkező számához viszonyítva az agrár-felsőoktatásba jelentkezők részarányának 10 százalékra való növelése;
- új duális képzési formák bevezetése – a felfutó külföldi kereslet arányában –, az idegen nyelvű képzések bővítése;
- az agrárképzési központok erősítése, a meglévő képzőhelyek profiljának egyértel-

mű kijelölése, egyes képzési helyek okszerű strukturális ágazati összevonása.

A dokumentum leszögezi, hogy a cél a meglévő képzőhelyek önálló, ugyanakkor határozott profillal rendelkező centrumokként történő megtartása, de az oktatás, kutatás és innovációs szervezés központi koordinálása elengedhetetlen. Szintén fontos cél a gazdasági tevékenységek észszerű decentralizálása, de egységes központi irányítása is.

Tanulmányunkban alapvetően arra kívántunk választ kapni, hogy az agrár-felsőoktatás önmagában milyen súlyt képez e képzési ágazatban, illetőleg az agrárképzésen belül milyen arányok és trendek figyelhetők meg. Ehhez a 2010–2017-es időszakot átfogó nyolc év adatait vizsgáltuk az Emberi Erőforrások Minisztériumának Oktatási Hivatala által fenntartott Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) nyilvánosan elérhető adatbázisának okszerű leválogatásával és elemzésével.

VIZSGÁLATI ANYAG ÉS MÓDSZER

Az agrárképzések súlya a hazai felsőoktatásban

A 2017-es évi felsőoktatási felvételi adatok alapján mintegy 118 ezren kívántak felsőfokú tanulmányokat folytatni. A jelentkezők közül több mint 82 ezer hallgató kezdhetette meg tanulmányait. Legnépszerűbb szakok a gazdaságtudományi, műszaki és pedagógusképzések voltak, míg az agrárképzési terület aránya kicsivel több, mint 5 volt. Így e mutató alapján csak a sporttudományi, államtudományi, művészeti és társadalomtudományi szakokat sikerült megelőzni. Ez azt is jelenti, hogy az elérni kívánt 10-nak a felét sikerült teljesíteni (*1. táblázat*).

Az agrárképzési területre felvettek aránya egyik évben sem érte el a 7-ot és nem süllyedt a 4-os szint alá a 2010–2017-es időszakban mind a mesterképzések, mind

I. táblázat

Képzési területek súlya 2017-ben (mindhárom felvételi eljárásban)
(Weight of main fields of study in 2017, in all three recruitment procedures)

Képzési terület	Első helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	Képzési területre felvettek aránya,
Agrár	5 662	4 171	5,08
Államtudományi	3 934	2 014	2,45
Bölcsészettudomány	10 220	7 172	8,73
Gazdaságtudományok	24 708	19 003	23,13
Informatika	9 463	7 216	8,78
Jogi	5 666	4 495	5,47
Műszaki	16 324	12 124	14,76
Művészet	5 284	1 749	2,13
Művészetközvetítés	582	377	0,46
Orvos- és egészségtudomány	9 051	5 577	6,79
Pedagógusképzés	15 317	9 480	11,54
Sporttudomány	3 194	1 713	2,09
Társadalomtudomány	6 001	4 330	5,27
Természettudomány	3 360	2 723	3,31
Összesen	118 766	82 144	100,00

Forrás: felvi.hu, saját szerkesztés, 2018

2. táblázat

**Alapképzésekre jelentkezők és felvettek száma, illetve az agrárszakok aránya,
2010–2017**
*(The number of students enrolled for bachelor programmes and the proportion of agricultural
programs in 2010-2017)*

Év	Összes alapképzés		Agráralapképzések		Agráralapképzések aránya	
	jelentkezők első helyen	felvettek összesen	jelentkezők első helyen	felvettek összesen	jelentkezők első helyen	felvettek összesen
2017	76 819	51 549	3 409	2 543	4,44	4,93
2016	78 417	51 154	4 088	2 925	5,21	5,72
2015	74 421	49 461	4 422	3 071	5,94	6,21
2014	76 617	52 632	4 981	3 559	6,50	6,76
2013	71 120	53 927	4 267	3 741	6,00	6,94
2012	83 713	63 950	4 315	3 213	5,15	5,02
2011	106 883	74 858	4 964	3 680	4,64	4,92
2010	108 314	73 334	5 136	3 643	4,74	4,97

Forrás: felvi.hu, saját szerkesztés, 2018

az alapképzések tekintetében. Az egyes évek tekintetében szignifikáns különbség nem állapítható meg a többi szakkal történő összevetésben (2. és 3. táblázat).

Ugyanakkor megjegyzendő, hogy az első helyen jelentkezők aránya szinte kivétel nélkül mindig alacsonyabb a felvettek arányánál, ami azt jelenti, hogy olyan hallgatók

3. táblázat

Mesterképzésekre jelentkezők és felvettek száma, illetve az agrárszakok aránya, 2010–2017
(The number of students enrolled for master and agricultural programmes and the proportion of agricultural programmes in 2010-2017)

Év	Összes mesterképzés		Agrár mesterképzések		Agrár mesterképzések aránya	
	jelentkezők első helyen	felvettek összesen	jelentkezők első helyen	felvettek összesen	jelentkezők első helyen	felvettek összesen
2017	23 561	15 760	1 256	959	5,33	6,09
2016	26 728	17 779	1 448	1 050	5,42	5,91
2015	27 072	18 788	1 261	918	4,66	4,89
2014	27 319	19 139	1 161	830	4,25	4,34
2013	24 621	17 750	1 077	782	4,37	4,41
2012	28 292	19 567	1 180	809	4,17	4,13
2011	32 378	21 482	1 341	943	4,14	4,39
2010	30 194	20 954	1 310	958	4,34	4,57

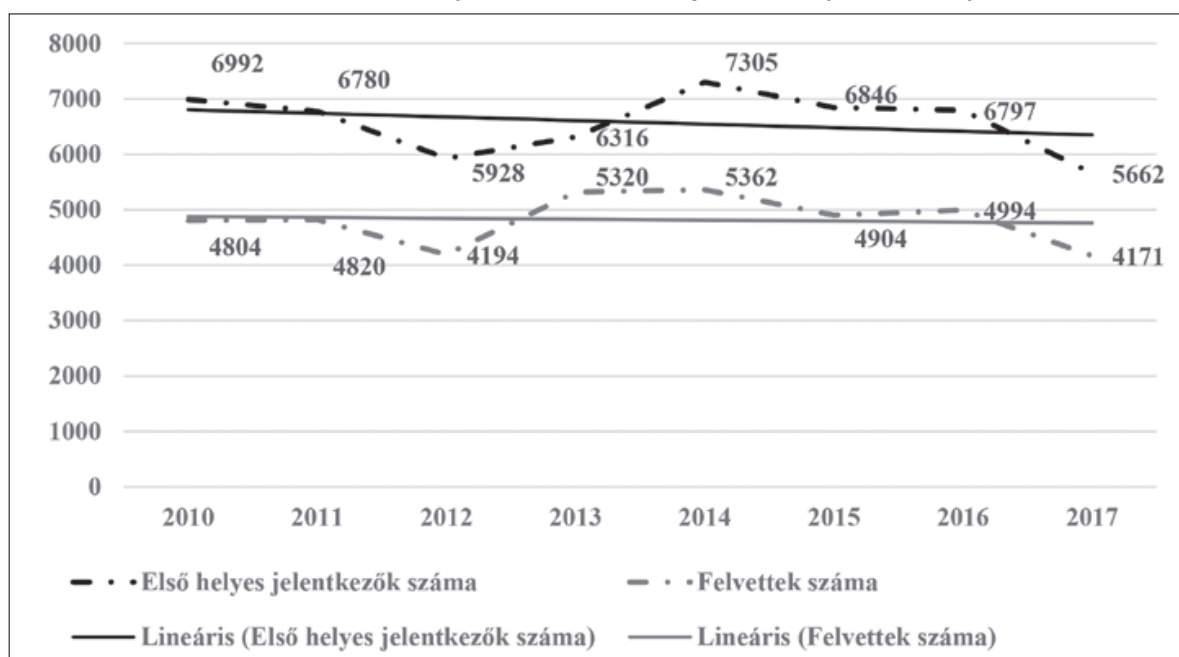
Forrás: felvi.hu, saját szerkesztés, 2018

is e területre nyertek felvételt, akiknek nem az agrárképzés volt az első szándéka. Vélhetően ez is oka annak, hogy a lemorzsolódási arány az agrárképzésben jóval magasabb az átlagnál, 45 százalék körüli, míg orszá-

gos szinten „csak” 34,64 százalék. További figyelemreméltó tény, hogy a képzéseket elhagyó hallgatók több mint 60 százaléka már az első két félév során abbahagyja tanulmányait. (Vanó, 2019.) Véleményünk

I. ábra

Agrárképzésre első helyen jelentkezők és felvettek száma (minden felvételi eljárást tekintve), 2010–2017
(Number of applicants applied for agricultural programmes on the first place and the number of admitted students (for all recruitment procedures) 2010-2017)

Forrás: felvi.hu, saját szerkesztés, 2018

szerint ennek másik fő oka lehet, hogy a felvételi ponthatár az agrárképzések döntő hányadában sajnos a jogszabályban előírt felvételi ponthatár vagy pár ponttal e feletti. Ez sajnos azt is jelenti, hogy a bekerült hallgatók felkészültsége és tudása sokszor nem éri el a felsőfokú képzésekben elvárt szintet, még az oktatók és intézmények igen jóindulatát feltételezve sem. Ez alól üdítő kivétel az Állatorvostudományi Egyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem és néhány nagyvárosi egyetem egy-egy szakja.

Talán a fenti számokból is következik, hogy az elérni kívánt 10-os szint – bár ezen időszak alatt is történtek képzési struktúra- és intézményi változások vagy inkább korrekciók – jelen környezetben nehezen, vagy őszintén fogalmazva nem elérhető.

Különösen igaznak tűnik ez az állítás, ha az előző adatsorokra trendvonalat is illesztünk, amiből egyértelműen látszik a csökkenő tendencia. Az 1. ábrán látható, hogy az első helyen jelentkezettek száma mindhárom felvételi eljárást figyelembe véve 6500 alá süllyed, míg a felvettek száma tartósan 5000 fő alatt marad, de inkább a 4800-as létszámon látszik stabilizálódni.

AZ AGRÁRKÉPZÉSI STRUKTÚRA ÉS HELYZETE

A felsőoktatási stratégia alapján a kormányzat célul fogalmazta meg a felsőoktatási intézményhálózat cél- és okszerű racionalizálását. Ennek kapcsán az agrárium területén tovább folytatódott a regionális integrálódás, illetőleg a profiltisztítás is. A szakprofiltisztítás mentén a Szent István Egyetem agrárképzési profilját megerősítették, és e folyamatba illeszkedően újra önállóvá vált az Állatorvostudományi Egyetem, illetve a Budapesti Corvinus Egyetem agrárképzési szakja is. 2015-től az agrárképzési területen 16 intézmény hirdet képzéseket. A képzési kínálat 12 alapképzésből, 3 osztatlan mesterképzésből, 3 felsőoktatási szakképzésből és 18 mesterképzésből áll.

4. táblázat
Képzési szerkezet az agrárképzési területen

I. Alapképzések
1. élelmiszermérnöki
2. földmérő és földrendező mérnöki
3. kertészmérnöki
4. lótenyésztő, lovassport szervező agrármérnöki
5. mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnöki
6. mezőgazdasági mérnöki
7. mezőgazdasági szakoktató
8. szőlész-borász mérnöki
9. tájrendező és kertépítő mérnöki
10. természetvédelmi mérnöki
11. vadgazda mérnöki
12. vidékfejlesztési agrármérnöki
II. Osztatlan mesterképzések
1. agrármérnöki
2. állatorvosi
3. erdőmérnöki
III. Felsőoktatási szakképzések
1. ménesgazda
2. mezőgazdasági
3. szőlész-borász
IV. Mesterképzések
1. állattenyésztő mérnöki
2. élelmiszerbiztonsági és -minőségi mérnöki
3. élelmiszermérnöki
4. fenntartható takarmányozás
5. kertészmérnöki
6. környezetgazdálkodási agrármérnöki
7. mezőgazdasági biotechnológus
8. mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnöki
9. mezőgazdasági vízgazdálkodási mérnöki
10. növényorvosi
11. növénytermesztő mérnöki
12. ökológiai gazdálkodási mérnöki
13. szőlész-borász mérnök
14. tájépítész mérnöki
15. takarmányozási és takarmánybiztonsági mérnöki
16. természetvédelmi mérnöki
17. vadgazda mérnöki
18. vidékfejlesztési agrármérnöki

A felsőfokú agrárképzés szerkezeti felépítését a 4. táblázatban foglaltuk össze.

Bár a képzési szerkezet átalakítása megtörtént, látható, hogy a struktúra továbbra is elaprózódott. Megfigyelve a számokat megállapítható, hogy vannak népszerűbb szakok és intézmények, ahol százas nagyságrendben található hallgatók, míg vannak olyan képzések is, ahol szélsőséges esetben 1 fő jelentkezett: ilyen az angol nyelvű agrármérnök, illetve a takarmányozási és takarmánybiztonsági mérnöki magyar nyelvű képzés (1. függelék).

Terjedelmi okok miatt a teljes képzésekre és intézményekre bontott, a 2016-os első helyi jelentkezési adatokra vonatkozó listát az imént említett 1. függelékben közöljük. Itt látható az is, hogy tízes nagyságrendben vannak olyan szakok, melyekre akár több képzési hely mellett is 10 fő alatt jelentkeztek hallgatók. Van olyan intézmény is, ahol a meghirdetett 4 szakra összesen 23-an adták be felvételi papírjukat. Itt csak néhány extrém számot emeltünk ki, de mindenki levonhat következtetéseket saját érdeklődésének megfelelően. Természetesen az egyértelmű a táblázatból – még akkor is, ha csak a jelentkezéseket néztük és nem az ennél jóval kevesebb felvettek számát –, hogy ilyen elaprózódott képzési és intézményi struktúra nem, hogy középtávon, de rövid távon sem tartható fenn. Egy Budapesti Corvinus Egyetemen készült belső számításra hivatkozva jelezzük, hogy 10 fő alatti szakindítás – amennyiben nincsenek egyéb szakokkal tantárgyi átfedések – csak kivételes esetben, míg 20 fő alatt is csak nagyon indokoltan tehető meg, ugyanis az egyes képzések pénzügyi fedezeti pontja a jelenlegi állami vagy önköltséges finanszírozással is számolva húsz aktív hallgatónál van.

EGYES AGRÁRKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEK MUTATÓI ÉS SÚLYUK

Az 5. táblázatban foglaltuk össze a 2016-ban a 16 képző intézményben – mely több

képzési helyszín is lehet – az összesen elérhető és futó képzések számát az egyes évfolyamokkal külön-külön számolva.

A táblázatban látható, hogy a korábban is hagyományokkal rendelkező képzési helyek őrzik előnyüket a szakindítások tekintetében is. Ezek közül is kiemelkedik a Szent István Egyetem, azt követi a Debreceni Egyetem és a Pannon Egyetem. De szintén jelentős képzési hely maradt a Szegedi Tudományegyetem, a Széchenyi Egyetem és a Kaposvári Egyetem is. Ez talán mutat egyfajta koncentrátságot a képzések tekintetében, mely az esetleges megújulási folyamathoz is adhat információkat. Mindenképpen elmondható, hogy Kapronczai tanulmányában tett ajánlás, mely szerint nem egy, hanem több képzési centrum kialakítása lehet indokolt, az általunk közölt adatokkal is alátámasztható (Kapronczai, 2018). Ugyanakkor az is megállapítható az előző táblázatok számaival összhangban, hogy a képzési helyek és szakok okszerű koncentrációja indokolt lehet. Természetesen ezen adatok önmagukban nem elégségesek a döntések meghozatalára. Figyelembe kell még venni többek között az egyes intézmények humán és infrastrukturális ellátottságát és erejét, a vállalati környezetre és térségre gyakorolt hatását, valamint a piaci igényeket (csak példaként kiragadva a szőlész-borász képzés lokalizáltságát).

Az előzőeket kiegészítve fontos megjegyezni, hogy napjainkra a már korábban is említett változások alapján az Állatorvostudományi Egyetem és a Budapesti Corvinus Egyetem intézményei és képzései is átalakultak – a vidéki képzési helyszínek közül a Soproni Egyetem – 2016 óta lettek önállóak. Itt érdemes talán megemlíteni, hogy a táblázatokban szereplő számok, de a gyakorlati tapasztalatok alapján is a budapesti képzési helyszínek így önállóan is életképesek tudnak lenni. Ennek fő oka többek között a főváros vonzereje, ami nem csak a hazai hallgatókat, de a külföldieket is vonzza. Természetesen

5. táblázat

Az intézményekben elérhető agrárterülethez kapcsolódó képzések száma 2016-ban az összes évfolyamot figyelembe véve
(*The number of programmes from the study field of agriculture available in the institutions in 2016, all classes*)

Intézmény	Szakok típusa				Összesen
	Alapképzés	Felsőfokú szakképzés	Mesterképzés	Osztatlan	
SZE	29	25	12		66
BCE	2		9		11
DE	36	24	38		98
EKE	8	6			14
KE	22	23	16		61
KF	11	10	3		24
KRF	29	18	4		51
NYE	10	10			20
NYME	7		20	3	30
OE	6				6
PAE	6	1			7
PE	30	25	40		95
PTE	5				5
SZF	6	3			9
SZIE	74	22	56	2	154
SZTE	25	29	15		69
Összesen	306	196	213	5	720

nem elhallgatható, hogy az állatorvosi és a gazdálkodástudományi diplomák megszerzése még mindig olcsóbb az összes képzéshez kapcsolódó költséggel együtt, mint a hasonló képzést kínáló európai országokban. Ezért mindkét intézményben a képzési területhez képest magas a külföldi hallgatók aránya is. Itt mind az infrastrukturális, mind a képzési fejlesztési irányok egyik fő eleme az idegen nyelvi kurzusok fenntartása, illetőleg kialakítása.

A fentieket, illetve az 5. táblázatban szereplő adatokat erősíti a 6. és 7. táblázat is, mely az egyes intézményekbe 2016-ban jelentkezők és felvettek számát, illetőleg ezen mutatók alapján számolt intézményi súlyokat mutatja be.

A 6. táblázatban megbontottuk az ön-

költséges, illetve az állami ösztöndíjas képzésre jelentkezőket és felvetteket. Az előbbi esetében 18,02, míg az utóbbi esetében 14,94 csupán az önköltséges finanszírozási formát választó (vagy elérő) hallgatók aránya. Az arányból, illetve az idegen nyelvű képzésre jelentkezők elenyésző számából levonható az a következtetés, hogy a „tisztán” a termeléshez köthető agrárképzések jelen helyzetben rosszul piacosíthatók.

Agráralapképzésekre és osztatlan képzésekre az érettségit követően azonos feltételekkel lehet felvételezni. Elmondható, hogy ezen ágazat felsőoktatási képzésének jellemzően a vidéki, kistelepülésen élő fiatalok alkotják a háttérbázisát. Sajnos ebből adódóan is az alacsonyabb jövedelmű

6. táblázat

Egyes intézményekbe első helyen jelentkeztettek és felvettek száma a finanszírozási forma szerint (K=önköltséges képzés, A=állami ösztöndíjas képzés) az agrárképzések piacán 2016-ban

(The number of applicants applied for agricultural programmes for the first place and the number of admitted students in some institutions as per the funding of the student (K = self-paid training, A = state scholarship training) in 2016)

Egyetemek	Első helyes jelentkező száma		Felvettek száma		Összes első helyes jelentkező száma	Összes felvettek száma
	K	A	K	A		
SZE	60	218	43	176	278	219
BCE	5	230	3	202	235	205
DE	121	852	63	722	973	785
EKE	28		20		28	20
KE	56	374	36	280	430	316
KF	17	166	5	79	183	84
KRF	34	228	16	172	262	188
NYE	38	163	25	145	201	170
NYME	24	161	8	114	185	122
OE	25	66	21	56	91	77
PAE	23		8		23	8
PE	99	472	68	381	571	449
PTE	6	39	6	31	45	37
SZF	4	67	1	33	71	34
SZIE	405	2 142	274	1 497	2 547	1 771
SZTE	93	581	51	449	674	500
Összesen	1 038	5 759	648	4 337	6 797	4 985

családok nem tudják az önköltséges képzési formát finanszírozni.

Az intézményi rangsorban e mutató alapján a legnagyobb súlya sorrendben a Szent István Egyetemnek, a Debreceni Egyetemnek, a Szegedi Tudományegyetemnek, a Pannon Egyetemnek és a Kaposvári Egyetemnek van (7. táblázat).

A felvi.hu-n elérhető statisztikai adatokból kiderül, hogy a 2017/18-as tanévben 9764 hallgató tanult alapképzésben, 536-an vettek részt felsőoktatási szakképzésben és 4017-en mesterképzésben, azaz összesen 14 317 hallgató folytat agrárfelsőfokú tanulmányokat.

Az ágazati stratégiában megfogalmazottakkal ellentétben az agrár-felsőoktatásba

jelentkezők és tanulók száma körülbelül fele a szükségesnek. Ezen mutatókat tovább rontja a nagy lemorzsolódási arány és sajnos a hallgatói „minőség” is hagy kívánivalót maga után. A korábbi tanulmányok is utalnak rá, hogy az intézmények infrastruktúrája egyre elavultabb, a tangazdaságok nem képesek beszerezni a legmodernebb technológiákat, pedig a digitalizáció már most is az egyik jelentős kitörési pontja az ágazatnak és a jövedelmezőség emelésének (Szűcs, 2015). Mindezek mellett megfigyelhető, hogy az oktatók átlagéletkora is nő, a „nagy generáció” tagjai már nem oktat(hat)nak, miközben a mesterképzés, és ezzel együtt a doktori képzés is létszámgondokkal küzd, sokszor a meghirdetett felvehető

7. táblázat

Intézmények súlya az agrárképzések piacán 2016-ban
(The weight of institutions in the agricultural education market in 2016)

Intézmény	Hallgatók száma		Hallgatók aránya	
	Első helyen jelentkezők	Felvett	Első helyen jelentkezők	Felvett
BCE	235	205	3,46	4,11
DE	973	785	14,32	15,75
EKE	28	20	0,41	0,40
KE	430	316	6,33	6,34
KF	183	84	2,69	1,69
KRF	262	188	3,85	3,77
NYE	201	170	2,96	3,41
NYME	185	122	2,72	2,45
OE	91	77	1,34	1,54
PAE	23	8	0,34	0,16
PE	571	449	8,40	9,01
PTE	45	37	0,66	0,74
SZE	278	219	4,09	4,39
SZF	71	34	1,04	0,68
SZIE	2 547	1 771	37,47	35,53
SZTE	674	500	9,92	10,03
Összesen	6 797	4 985	100,00	100,00

létszámot sem képesek feltölteni a doktori iskolák. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a vállalatok a legtehetségesebb fiatal vagy középkorú kutató-oktatókat „visszautasíthatatlan” ajánlatokkal könnyen elcsábítják.

DUÁLIS KÉPZÉS

Fontos még megemlíteni, hogy 2015-ben Magyarországon is bevezették a felsőfokú duális képzést. A duális képzés gyakorlatigényes képzési forma, amelyben a szakmailag minősített vállalatoknál folyó gyakorlati képzések tantervi tartalmuknál, struktúrájuknál és a vállalatoknál töltendő, megnövelt óraszámuknál, valamint a megszerzett munkatapasztalatnál fogva növelik a hallgatók szakmai kompetenciáját, vállalati ismereteit és vállalati kultúráját, ezzel alapvetően segítve a későbbi munkavállalást és az ösztöndíjrendszernek

köszönhetően a képzés hallgatói (családi) finanszírozását. A 2017/18-as tanév őszi félévében összesen 112 fő duális képzési rendszerben tanuló hallgató (8. táblázat) kezdte meg tanulmányait a Debreceni Egyetemen, az Eszterházy Károly Egyetemen, a Kaposvári Egyetemen, az Óbudai Egyetemen, a Neumann János Egyetemen, a Pannon Egyetemen, a Szent István Egyetemen és a Szegedi Tudományegyetemen, illetve a velük szerződésben álló 61 vállalatnál. A képzési területek az állattenyésztő mérnök, élelmiszermérnök, földmérő és földrendező mérnök, kertészmérnök, mezőgazdasági mérnök, növénytermesztő mérnök, szőlész-borász mérnök, természetvédelmi mérnök, valamint vidékfejlesztési agrármérnöki voltak. Ezzel kapcsolatban az imént említettekén kívül még nem állnak rendelkezésre számszerűsíthető adatok.

8. táblázat

Duális képzésben részt vevő hallgatók száma
(*The number of students participating in dual training*)

Képzési terület neve	Hallgatók létszáma 2017/2018 őszéig	2017/18 őszen felvett hallgatók száma
Agrár	112	36
Informatika	174	62
Gazdaságtudományok	378	135
Műszaki	866	322
Összesen	1 530	555

Ugyanakkor elmondható, hogy az új képzési forma egyik megújulási pontja lehet az agrár-felsőoktatásnak, mindamelllett, hogy a részletszabályozást folyamatosan alakítani szükséges a piaci változásokhoz.

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A fokozatváltás a felsőoktatásban stratégiában megfogalmazott cél, hogy négy éven belül 10 százalék fölé növekedjen az agrárképzésekre jelentkezők aránya. Ennek eredménye lehetne, hogy növekednek a felvett hallgatók minőségi mutatói és alacsonyabb lesz a várható lemorzsolódás is.

Az általunk elemzett adatokból kiderül, hogy a jelenlegi struktúrában a fent említett cél a trendek alapján nem elérhető. Az elmúlt évtized(ek)ben – részben a bolognai rendszer bevezetésének kényszere okán is – a sok új szak indítása széttördelte a képzési rendszert, hiszen a jelenleg alig több mint 14 ezer hallgató 720 képzési formában tanul térben, időben és szakirányban.¹

Elemzésünkéből kiderül továbbá, hogy a képzési helyek száma is igen magas az előbb említett létszámhoz képest. Ugyanakkor jól körülhatárolhatók azon képzési centrumok, melyek súlyuknál vagy speciális képzési kínálatuknál fogva a fejlesztési központok lehetnek. Szükséges a képzési szerkezet és

intézményi struktúra koncentrálása, melyhez az általunk közölt táblázatok segítségével szolgálhatnak, hangsúlyozva azt, hogy pusztán a természetes mutatók csak irányadók lehetnek, hiszen szükséges még több körülményt is figyelembe venni az esetleges döntések előtt. Az átalakítás során mindenképpen figyelembe kell venni a bemeneti és kimeneti lehetőségeket és kapacitásokat is. Ezeket komplex módon kezelve lehet a teljes rendszer reformját megkezdeni.

A hallgatói és oktatói minőség is sokszor szóba került a „Vita” kapcsán előző nagyrabecsült szerző Kollégáinknál (Csete, 2018; Kapronczai, 2018; Lehőcz, 2018; Magda et al., 2017; Pupos, 2019). A hallgatói minőség javítása a szakképzés modernizálásával érhető el leghatékonyabb módon. Természetesen itt is figyelembe kell venni a tanulói és oktatói életpályák minden elemének összefüggését. Az oktatói minőség elsősorban jelen helyzetben a kereseti lehetőségek, egy kutató-oktató teljesítményalapú életpályamodell bevezetésével lehetne előre mozdítani, mely elismeri akár a piaci szférában szerzett tapasztalatokat is. A többi szerző által is említett gyakorlat és elmélet közötti szakadék áthidalása leginkább a már gyakorlatban több éve dolgozó, de doktori fokozattal rendelkező szakemberek visszacsábítása

¹ Önálló képzésnek tekintjük, ha egy szak különböző munkarendben, nyelven és telephelyen indul el, mert ezek megszervezése vagy önálló oktatói kapacitásokat igényel, vagy csökkenti a képzésszervezés méretgazdaságosságát (hiszen például egy esti és egy nappali képzést jellemzően nem együtt tartanak).

vagy első körben „kettős” foglalkoztatása lehet. Személyes tapasztalat, hogy sokakban megvan a szándék a piacon működő vállalatoknál megszerzett tapasztalatok átadására, amennyiben ennek lehetőségét mindkét fél, a cég és az intézmény is megteremti. Sokszor még nem is pénz kérdése lenne. Itt megfontolható esetleg az egyes címek odaítélésének egyetemi hatáskörbe történő rendelése, természetesen a megfelelő garanciális és minőségbiztosítási elemek megtartásával.

Mindemellett fontos lenne a modern marketingeszközök (pl.: influenszerek, digitális versenyek, kalandtúrák) alkalmazása is a fiatalok, de ezen túlmenően a teljes lakosság „meggyőzésére”, az agrárágazat fontosságának és jövőorientáltságának bemutatására. A nemzetközi tapasztalatok alapján a szakma megbecsültsége sokkal magasabb azon országokban, ahol a lakosság tisztában van az ágazat jelentőségével, mely a pályaorientációt is pozitívan befolyásolja.

Továbbra is kijelenthető, hogy a vidékfejlesztés kulcseleme az agrárképzés, azonban az elvárások teljesítéséhez szükséges további új és modern képzési és infrastrukturális elemek bevezetése és fejlesztése. Ilyen lehet a duális agrárképzés, a gazda továbbképzés, a digitális oktatási módszerek bevezetése, de fontos lenne az egyes szakok és tantárgyak modernizálása, tartalmi megújítása is. Ennek keretében nem feledkezhetünk meg a precíziós gazdálkodás és a digitalizáció ismereteinek egyre nagyobb mértékű beépítéséről, de ugyanilyen fontos a vezetői ismeretek átadása is.

A piaci igényekre való gyorsabb reagálás (különösen indokolt ez olyan területeken, mint például az agrárdigitalizáció) érdekében szintén megfontolható, hogy az egyes szakok bonyolult és hosszadalmas – általában két-három évet igénybe vevő – akkreditációja mellett (vagy helyett) legyen lehetőség egy képzési program szabályozott bejelentéséhez kötötten utólagos akkreditációra is. Ennek élő példája a Duális Képzési Tanács

gyakorlatában már ma is meglévő vállalati partnerek minősítése, mely az elmúlt évek alapján jó gyakorlatnak mondható.

Bár jelen tanulmányunkban – részben a terjedelmi korlátokat is figyelembe véve – részletesen nem elemeztük a felvételi ponthatárokat, de korábbi vizsgálatokból tudható, hogy magas az agrárképzésekre a 280 és 300 pont között bekerülők aránya. Egy esetleges pontszámemelés tovább rontaná az ehhez köthető mutatókat. Továbbá szükséges felkészülni arra is, hogy a 2020-tól bevezetendő kötelező nyelvvizsga szintén drasztikus jelentkezésiszám-csökkenést okozhat. Elmondható, hogy jelenleg az agrár-felsőoktatásba jelentkezők mintegy 50-a rendelkezik nyelvvizsgával (Vanó, 2019). Nem igényel bonyolult számításokat annak előrejelzése, hogy jelen adatok alapján emiatt körülbelül felére csökkenhet a jelentkezők száma. Így e területen fokozott figyelemmel kell lenni e várható következmény elkerülésére.

Olyan képzések kellenek, melyek célja olyan magas szintű kompetenciákkal és gyakorlati tudással rendelkező agrárszakemberek kibocsátása (mesterszakokon elengedhetetlen), akik az alap szakmai tudás mellett ismerik és értik a vállalatvezetési folyamatokat, valamint az ezekhez kapcsolódó közgazdasági, pénzügyi, támogatási, szakpolitikai és humánpolitikai aktuális feladatmegoldó módszereket és tudáselemeket, továbbá ezt segítő vagy szabályozó (digitális) rendszereket hazai és nemzetközi szinten is.

A piaci szereplőkkel folytatott folyamatos párbeszéd és személyes részvétel alapján kijelenthető, hogy egyre inkább igénylik a rövidebb, de hatékonyabb és a működésükhöz jobban igazodó képzéseket. Részben emiatt is csökken a mesterképzések népszerűsége, de a mostani benyomások alapján az osztatlan képzés sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mert a szak népszerűsége és a hallgatói létszám sem tudott elmozdulni jelentősen pozitív irányba.

Ilyen új és különleges elem lehet például az egyéves mesterképzés (akár a négyéves alapképzés mellett) bevezetése az agrárközgazdasági területen, az agrobusiness szak közeljövőbeli elindításával. Ez ugyanakkor más típusú működési és finanszírozási környezetet is igényel, melynek kialakítása a Budapesti Corvinus

Egyetem esetében épp a közelmúltban került bejelentésre.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Külön köszönettel tartozunk *Szűjártó Bese Bálint* kutatási asszisztens kollégának, aki az adatok összeállítását végezte.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) CSETE L. (2018): Oktatás, képzés: út a jövő mezőgazdasága felé. *Gazdálkodás*, 62 (2) 178–187. – (2) A felsőoktatásban szerezhető képesítések jegyzékéről és új képesítések jegyzékbe történő felvételéről 39/2015. (VI. 9.) Korm. rendelet. – (3) Felvi.hu – (4) KAPRONCZAI I. (2018) A hazai agrárképzés korlátai. *Gazdálkodás*, 5. sz. 459–476. – (5) A Kormány által 2016. december 16-án elfogadott „Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia 2016”. – (6) LEHŐCZ G. (2018): Az agrár-felsőoktatásban használt tanulmányi információs rendszerek fejlesztési tapasztalatainak nemzetközi hasznosíthatósága. *Gazdálkodás*, 62 (1) 76–86. – (7) MAGDA S. – MARSELEK S. – MAGDA R. (2017): Az agrárgazdaságban foglalkoztatottak képzettsége és a jövő igénye. *Gazdálkodás*, 61 (5) 437–458. – (8) PUPOS T. (2019): Változtatások szükségessége a magyar agrár-felsőoktatás képzési programjaiban. *Gazdálkodás*, 63 (1) 74–88. – (9) SZŰCS I. (2015): Miért beteg a magyar agrár-felsőoktatás? *Magyar Mezőgazdaság melléklete*, augusztus 19. 34. sz. – (10) VANÓ R. (2019): *Az agrár-felsőoktatási képzés az adatok tükrében: lemorzsolódás, diplomás pályakövetés*. Konferencia-előadás, Oktatási Hivatal

Rövidítések jegyzéke

BCE	Budapesti Corvinus Egyetem
DE	Debreceni Egyetem
EKE	Eszterházy Károly Egyetem
KE	Kaposvári Egyetem
KF	Kecskeméti Főiskola
KRF	Károly Róbert Főiskola
NYE	Nyíregyházi Egyetem
NYME	Nyugat-magyarországi Egyetem
OE	Óbudai Egyetem
PAE	Pannon Agrártudományi Egyetem
PE	Pannon Egyetem
PTE	Pécsi Tudományegyetem
SZE	Széchenyi István Egyetem
SZF	Szolnoki Főiskola
SZIE	Szent István Egyetem
SZTE	Szegedi Tudományegyetem

Képzés	Intézmény														Összesen		
	SZE	BCE	DE	EKE	KE	KF	KRF	NYE	NYME	OE	PAAE	PE	PTE	SZF		SZIE	SZTE
Agrármérnöki	4		28						5			14			43		94
Agrármérnöki (angol nyelven)															1		1
Állatorvosi															391		391
Állattenyésztő mérnök [baromfitenyésztő]			1		1											2	4
Állattenyésztő mérnök [halászati]			2		1						3						6
Állattenyésztő mérnök [ménészgáda]	10		11		10						13					7	51
Állattenyésztő mérnök [sertéstenyésztő]			1		2											1	4
Állattenyésztő mérnök [szarvasmarha-tenyésztő]					2											2	4
Állattenyésztő mérnöki	27		27		70				8		25				86		243
Élelmiszerbiztonsági és -minőségi mérnöki	11	32	88						15						30	64	240
Élelmiszermérnök	21															12	33
Élelmiszermérnöki	38	47	88												318	188	679
Élelmiszermérnöki (angol nyelven)															3		3
Erdőmérnöki									62								62
Földmérő és földrendező mérnöki									6	91							97
Gazdasági agrármérnöki			32								19						51
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök	4		17		20	11	11				8			11	20	12	114

Képzés	Intézmény														Összesen		
	SZE	BCE	DE	EKE	KE	KF	KRF	NYE	NYME	OE	PAE	PE	PTE	SZF		SZIE	SZTE
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök (Szarvas)															9		9
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök	23	60	129	2	42	57	25					58		44	77	95	612
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök (Kecskemét)												8					8
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök (Szarvas)															12		12
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök (Szolnok)											4						4
Informatikus és szakigazgatási agrármérnök			35												13		48
Kertszmérnök				4		21	14				3	18			21	14	95
Kertszmérnök		13	42	2		52	24			8	48			92		281	
Kertszmérnök (angol nyelven)															8		8
Kertszmérnök (magyar nyelven)															110		110
Környezetgazdálkodási agrármérnök [hulladékgyártó]	1		10	2			16					3				18	50
Környezetgazdálkodási agrármérnök [hulladékgyártó] (Szarvas)															7		7
Környezetgazdálkodási agrármérnök	6		16			15										15	52
Környezetgazdálkodási agrármérnök	21		45	2		16	40					29			99		259
Környezetgazdálkodási agrármérnök (Szarvas)															35		35

(folytatás a következő oldalon)

Képzés	Intézmény																
	SZE	BCE	DE	EKE	KE	KF	KRF	NYE	NYME	OE	PAE	PE	PTE	SZF	SZIE	SZTE	Összesen
Lótenyésztő, lovasport szervező agrármérnöki					82												82
Mezőgazdasági biotechnológus												1			37		38
Mezőgazdasági biotechnológus (magyar nyelven)															9		9
Mezőgazdasági és élelmiszer- ipari gépészmérnök [élelmiszer-gépészeti]	1															6	7
Mezőgazdasági és élelmiszer- ipari gépészmérnök [mezőgaz- dasági gépészeti]	13							23							3		39
Mezőgazdasági és élelmiszer- ipari gépészmérnök [mezőgazdasági gépészeti] (Szarvas)															7		7
Mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnöki	8							35						16	41	21	121
Mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnöki (Szarvas)															8		8
Mezőgazdasági mérnök	22		38	3	20		7	50				34				27	201
Mezőgazdasági mérnök (Szarvas)															13		13
Mezőgazdasági mérnöki	40			1	71		33	93				81			40	57	416
Mezőgazdasági mérnöki (Debrecen)			132														132
Mezőgazdasági mérnöki (Kisvárd)			50														50
Mezőgazdasági mérnöki (ma- gyar nyelven)															128	83	211

Képzés	Intézmény																
	SZE	BCE	DE	EKE	KE	KF	KRF	NYE	NYME	OE	PAE	PE	PTE	SZF	SZIE	SZTE	Összesen
Mezőgazdasági mérnöki (Szarvas)															32		32
Mezőgazdasági szakoktató															8		8
Növényorvosi	12	32	44					7				22			275		392
Növényorvosi (angol nyelven)											1						1
Növényorvosi (magyar nyelven)											21						21
Növénytermesztő mérnök	1		8		14												23
Növénytermesztő mérnöki	8		25		18						13				34		98
Ökológiai gazdálkodási mérnöki		3													29		32
Szaktudás-szervező és informatikus agrármérnöki			5														5
Szőlész-borász mérnök											30						30
Szőlész-borász mérnök (Eger)																	6
Szőlész-borász mérnök (Gyöngyös)				1													9
Szőlész-borász mérnök (Sárospatak)				2													23
Szőlész-borász mérnöki												44	45		88		178
Szőlész-borász mérnöki (Eger)				4													20
Szőlész-borász mérnöki (Gyöngyös)																	13
Tájékoztató mérnöki		46															46
Tájékoztató és kertépítő mérnöki															138		138
Takarmányozási és takarmánybiztonsági mérnöki					8						16				11		35

(folytatás a következő oldalon)

Képzés	Intézmény																
	SZE	BCE	DE	EKE	KE	KF	KRF	NYE	NYME	OE	PAE	PE	PTE	SZF	SZIE	SZTE	Összesen
Takarmányozási és takarmány-biztonsági mérnöki (magyar nyelven)					1												1
Természetvédelmi mérnök					9							12					21
Természetvédelmi mérnöki			63		48			19				48			124		302
Vadgazda mérnöki			25	5			22	49							32	30	163
Vadgazda mérnöki (angol nyelven)															6		6
Vadgazda mérnöki (magyar nyelven)															51		51
Vidékfejlesztési agrármérnöki	7	2	11		11	11	5	7				10				20	84
Vidékfejlesztési agrármérnöki (Gödöllő)															29		29
Vidékfejlesztési agrármérnöki (magyar nyelven) (Gödöllő)															7		7
Vidékfejlesztési agrármérnöki (Szarvas)															22		22
Összesen	278	235	973	28	430	183	262	201	185	91	23	571	45	71	2547	674	6797

INDICATORS, RATINGS AND TRENDS IN AGRICULTURAL HIGHER EDUCATION

By: Mezőszentgyörgyi, Dávid – Kováts, Gergely

Keywords: Training, agrar education, higher education, agriculture, dual training.

JEL Classification: Q10, Q18, Q19.

Of Gazdálkodás columns in 2017, the debate series on higher education in agriculture was launched. Many authors spoke to the topic. In our Current writing we have undertaken to introduce the processes seen since 2010 in the light of the recruitment numbers. Where it was possible to do time-series analyses and set trends. We reviewed the main indicators for higher education in the 2010-2017 period, relying on the felvi.hu database. We examined the weight of the sector in relation to the other trainings based on the number of candidates and their recruited. We also looked at how much training is available and how many institutions are involved in their education.

Based on our findings, it can be concluded that the weight of agricultural education is just over 5% within the entire tertiary education range, which is a significant back fall compared to the 10% in strategic materials. The number of candidates in the first place falls below 6500, while the number of participants remains below 5000, while the training structure is fragmented. It is necessary to concentrate the training structure and institutional structure, with which the tables we have provided may help. It can be concluded that the training sites which have historically been traditions retain their advantage in terms of start-ups and student numbers.

There are training courses aimed at the issuance of agro-specialists with a high level of competencies and practical knowledge (indispensable in Master's courses), who know and understand the management processes in addition to the basic professional knowledge, and the related economic, financial, support, policy and human policy challenges and knowledge elements, as well as supporting or regulatory (digital) systems at national and international level.